

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 27 februari 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Civilrättsligt samarbete — Förordning (EG) nr 44/2001 — Artikel 27.2 — Litispendens — Artikel 24 — Avtal om domstols behörighet — Behörighet för den domstol vid vilken talan först väcktes grundad på parternas inställelse utan invändning om rättegångshinder eller på meddelande av ett slutligt beslut”

I mål C-1/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Cour de cassation (Frankrike) genom beslut av den 19 december 2012, som inkom till domstolen den 2 januari 2013, i målet

Cartier parfums – lunettes SAS,

Axa Corporate Solutions assurances SA

mot

Ziegler France SA,

Montgomery Transports SARL,

Inko Trade s.r.o.,

Jaroslav Matěja,

Groupama Transport,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Ilešič samt domarna C.G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (referent) och E. Jarašiūnas,

generaladvokat: N. Jääskinen,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

* Rättegångsspråk: franska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Cartier parfums – lunettes SAS, genom A.-F. Roger och A. Sevaux, avocats,
- Frankrikes regering, genom D. Colas och B. Beaupère-Manokha, båda i egenskap av ombud,
- Österrikes regering, genom C. Pesendorfer, i egenskap av ombud,
- Schweiz regering, genom M. Jametti, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom S. Lejeune och A.-M. Rouchaud-Joët, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 27.2 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan Cartier parfums – lunettes SAS (nedan kallat Cartier) och Axa Corporate Solutions assurances SA (nedan kallat Axa assurances) och å andra sidan Ziegler France SA (nedan kallat Ziegler France), Montgomery Transports SARL (nedan kallat Montgomery Transports), Inko Trade s.r.o. (nedan kallat Inko Trade), Jaroslav Matěja och Groupama Transport, angående ersättning för den skada som Cartier och Axa assurances lidit till följd av en stöld av varor i samband med internationell vägtransport.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning nr 44/2001

- 3 Enligt skäl 2 i förordning nr 44/2001 hindrar "[v]issa olikheter i medlemsstaternas bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande av domar ... den inre marknaden från att fungera väl. Det är därför nödvändigt att införa bestämmelser som gör reglerna om behörighetskonflikter på privaträttens område mer enhetliga och som förenklar formaliteterna, så att domar från de medlemsstater som är bundna av denna förordning kan erkännas och verkställas enkelt och snabbt."
- 4 Skäl 15 i förordningen har följande lydelse:

"För att rättskipningen skall fungera väl, måste man minimera möjligheten för samtidiga förfaranden och se till att oförenliga domar inte meddelas i två medlemsstater. Det måste finnas klara och effektiva regler för att avgöra frågor om litispens och mål som har samband med varandra och för att undanröja problem som härrör från nationella skillnader när det gäller att fastställa vid vilken tidpunkt talan väckts. Den tidpunkten bör ges en autonom definition i denna förordning."

- 5 Artikel 24 i förordningen – som ingår i avsnitt 7, med rubriken ”Avtal om domstols behörighet”, i kapitel II om domstols behörighet – stadgar följande:

”Utöver den behörighet som en domstol i en medlemsstat har enligt andra bestämmelser i denna förordning, är domstolen behörig om svaranden går i svaromål inför denna. Detta gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet eller om en annan domstol har exklusiv behörighet enligt artikel 22.”

- 6 Artikel 25 i förordningen, som återfinns i avsnitt 8 i samma kapitel, med rubriken ”Prövning av behörighetsfrågan och av frågan huruvida målet kan tas upp”, lyder som följer:

”Om talan som väcks vid en domstol i en medlemsstat gäller en tvist som huvudsakligen rör en fråga som en domstol i en annan medlemsstat är exklusivt behörig att pröva enligt artikel 22, skall domstolen självant förklara sig obehörig.”

- 7 I artikel 27 i förordningen, som ingår i avsnitt 9 i samma kapitel, med rubriken ”Litispendens och mål som har samband med varandra”, föreskrivs följande:

”1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, ska varje domstol utom den vid vilken talan först väckts självant låta handläggningen av målet vila till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig.

2. När det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, ska övriga domstolar självant avvisa talan till förmån för den domstolen.”

Brysselkonventionen

- 8 Förordning nr 44/2001 ersatte, medlemsstaterna emellan, konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30) i dess lydelse enligt på varandra följande konventioner om nya medlemsstaters tillträde till denna konvention (nedan kallad Brysselkonventionen). Artikel 18 i Brysselkonventionen, som ingår i avsnitt 6, med rubriken ”Avtal om domstols behörighet”, lyder som följer:

”Utöver den behörighet som en domstol i en konventionsstat har enligt andra bestämmelser i denna konvention, är domstolen behörig om svaranden går i svaromål inför denna. Detta gäller dock inte om svaranden gick i svaromål endast för att bestrida domstolens behörighet eller om en annan domstol har exklusiv behörighet enligt artikel 16.”

- 9 Artikel 21 i Brysselkonventionen, i dess ursprungliga lydelse, som ingick i avsnitt 8 med rubriken ”Litispendens och mål som har samband med varandra”, föreskrev följande:

”Om talan väcks vid domstolar i olika konventionsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, skall varje domstol utom den vid vilken talan först väckts självant avvisa talan till förmån för den domstolen.

Den domstol som skall avvisa talan får låta handläggningen av målet vila om den andra domstolens behörighet bestrids.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 10 Cartier hade gett bolaget Ziegler France i uppdrag att ombesörja vägtransport av kosmetikaprodukt från Genas (Frankrike) till Wickford (Förenade kungariket). Ziegler France uppdrog i sin tur transporten av varorna till bolaget Montgomery Transports, som i sin tur gav uppdraget åt bolaget Inko Trade, som i tur gav det åt bolaget Jaroslav Matěja.
- 11 Jaroslav Matěja tog emot varorna vid bolaget Saflogs lager i Genas den 25 september 2007. Natten mellan den 26 och den 27 september 2007, klockan 0.30, stannande chauffören, i enlighet med gällande lagstiftning om körtider, på en parkeringsplats i Förenade kungariket för att vila. Följande morgon konstaterade han att en del av varorna hade stulits. Skadan har av Cartiers försäkringsbolag, Axa assurances, värderats till 145 176,08 euro. Axa assurances har ersatt Cartier med 144 176,08 euro.
- 12 Den 24 september 2008 väckte Cartier och Axa assurances talan vid Tribunal de commerce de Roubaix-Tourcoing (Frankrike) och yrkade att Ziegler France, Montgomery Transports, Inko Trade och Jaroslav Matěja skulle förpliktas att solidariskt utge ett belopp på 145 176,08 euro.
- 13 Vid samma domstol väckte härefter transportörerna en kedja av olika regresstalan, där deras respektive försäkringsgivare intervenerat.
- 14 Tribunal de commerce förenade samtliga dessa mål.
- 15 Vid förhandlingen den 28 oktober 2010 gjorde Ziegler France en invändning om litispensens med stöd av artikel 27 i förordning nr 44/2001 och anförde att bolaget redan tidigare, genom ansökan av den 16 september 2008, hade väckt talan i Förenade kungariket, vid High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (London Mercantile Court). Som framgår av de handlingar som getts in till domstolen har Ziegler France till domstolen i Förenade kungariket gett in en registrerad "claim form" mot Cartier och Saflog samt Wright Kerr Tyson Ltd, ett bolag bildat enligt engelsk rätt, för ansvarsprövning och värdering av den eventuella skada som Cartier lidit till följd av stölden.
- 16 Cartier och Axa assurances anförde att den invändningen inte kunde prövas, eftersom den inte hade gjorts i processens inledningsskede. Ziegler France hade före förhandlingen vid Tribunal de commerce yttrat sig skriftligt rörande målet i sak, trots att invändningar om rättegångshinder enligt artikel 74 i den franska civilprocesslagen (code de procédure civile) måste göras innan parten går i svaromål i sak, vid äventyr av att de annars inte kan prövas.
- 17 Cartier och Axa assurances gjorde vidare gällande att invändningen om litispensens förutom att den inte kunde prövas även var ogrundad, eftersom det inte fastställts att High Court of Justice, den domstol vid vilken talan först väckts, var behörig i den mening som avses i artikel 27 i förordning nr 44/2001 och eftersom de två målen varken rörde samma sak eller samma parter.
- 18 I avgörande av den 6 januari 2011 fann Tribunal de commerce att Ziegler Frances invändning om litispensens var välgrundad, bland annat av det skälet att artikel 871 i den franska civilprocesslagen medger att invändning om rättegångshinder görs muntligt.
- 19 Tribunal de commerce fann att talan först hade väckts vid High Court of Justice och att ingen invändning hade gjorts mot den domstolens behörighet. Vad gäller Cartiers och Axa assurances tvist med Ziegler France avisade Tribunal de commerce målet med stöd av artikel 27.2 i förordning nr 44/2001 till förmån för domstolen i Förenade kungariket. Beträffande de övriga parterna beslutade Tribunal de commerce att vilandeförklara målet i väntan på High Courts of Justices beslut.
- 20 Cour d'appel de Douai (Frankrike) fastställde i avgörande av den 14 april 2011 avgörandet från Tribunal de commerce och anförde bland annat att villkoren för litispensens var uppfyllda i Cartiers och Axa assurances tvist med Ziegler France och att Tribunal de commerce hade agerat rättsenligt

när den avvisat målet till förmån för High Court of Justice. Cour d'appel konstaterade att det klart framgick av ansökan till domstolen i Förenade kungariket, som gavs in före ansökan till den franska domstolen, att det var fråga om samma transport, som utförts från Saflogs lager för Cartiers räkning, och att – även om parterna bara delvis var desamma i de två målen – det stod klart att frågan om Ziegler Frances ansvar, som målet vid High Court gällde, hade återverkningar för Montgomery Transports, Inko Trade, Jaroslav Matěja och Groupama Transport.

- 21 Cartier och Axa assurances överklagade det avgörandet till den hänskjutande domstolen. De gjorde bland annat gällande att Cour d'appel hade missuppfattat innebörden och räckvidden av artikel 27 i förordning nr 44/2001 när den fann att High Courts of Justices behörighet var "fastställd" i den mening som avses i den artikeln redan genom att dess behörighet inte hade bestritts. Enligt dessa bolag kan behörigheten för den domstol vid vilken talan först väckts endast fastställas genom ett beslut av den domstolen där den uttryckligen tillbakavisar att den saknar behörighet eller genom att alla rättsmedel mot dess beslut att förklara sig behörig är uttömda.
- 22 Som framgår av handlingarna i det nationella målet bedömer den hänskjutande domstolen att det inte bestritts att talan först väcktes vid domstolen i Förenade kungariket och att rekvisiten att det rör sig om samma parter och samma sak är uppfyllda. Mot bakgrund av att det råder skilda meningar i fransk doktrin, anser den hänskjutande domstolen emellertid att räckvidden av uttrycket "fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts" i artikel 27.2 i förordning nr 44/2001 är osäker.
- 23 Mot denna bakgrund beslutade Cour de cassation att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

"Ska artikel 27.2 i [förordning nr 44/2001] tolkas så, att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig när antingen ingen av parterna har invänt att den domstolen saknar behörighet eller domstolen i fråga har förklarat sig behörig genom ett beslut som är oåterkalleligt, bland annat därför att alla rättsmedel är uttömda?"

Prövning av tolkningsfrågan

- 24 Domstolen vill först påpeka att även om frågan när det föreligger litispensens i den mening som avses i artikel 27.1 i förordning nr 44/2001 i detta fall diskuterats i alla de nationella instanserna, har den hänskjutande domstolen bara frågat EU-domstolen om räckvidden av artikel 27.2 i förordningen.
- 25 Enligt fast rättspraxis ankommer det uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen (dom av den 17 oktober 2013 i mål C-184/12, Unamar, punkt 28 och där angiven rättspraxis).
- 26 Det ska vidare påpekas att det inte framgår av de handlingar som getts in till domstolen att det nationella målet omfattas av någon exklusiv behörighet enligt artikel 22 i förordning nr 44/2001. Domstolen ska således inte uttala sig om det fallet att en annan domstol än den vid vilken talan först väckts är exklusivt behörig (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 juni 1991 i mål C-351/89, Overseas Union Insurance m.fl., REG 1991, s. I-3317, punkt 20).
- 27 Den hänskjutande domstolen får således anses ha ställt sin fråga för att få klarhet i om artikel 27.2 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att det för att det ska vara fastställt att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, i den mening som avses i den bestämmelsen, räcker att ingen av parterna invänt mot rättens behörighet eller om rätten underförstått eller uttryckligen måste ha konstaterat sig vara behörig i ett lagakraftvunnet beslut.

- 28 Det framgår av de uppgifter som lämnats till domstolen i det aktuella fallet att den domstol vid vilken talan först väcktes inte ex officio förklarade sig obehörig och att Cartier gick i svaromål där och bestred Ziegler Frances yrkanden i sak, utan att invända att den domstolen saknade behörighet.
- 29 För att besvara den ställda frågan erinrar domstolen först om att enligt artikel 27.1 i förordning nr 44/2001 ska, i fall av litispens vid domstolar i olika medlemsstater, varje domstol utom den vid vilken talan först väckts självmant låta handläggningen av målet vila till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig.
- 30 Vidare föreskriver artikel 27.2 i förordningen att när det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, ska övriga domstolar självmant avvisa talan till förmån för den domstolen.
- 31 Som den franska regeringen och Europeiska kommissionen med fog har påpekat, preciserar inte förordning nr 44/2001 under vilka omständigheter det ska anses "fastställt" att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, i den mening som avses i artikel 27.
- 32 Enligt domstolens fasta praxis ska bestämmelserna i nämnda förordning tolkas självständigt och med hänsyn tagen till dess systematik och syften (se dom av den 15 november 2012 i mål C-456/11, Gothaer Allgemeine Versicherung m.fl., punkt 25 och där angiven rättspraxis).
- 33 För att besvara den hänskjutna frågan ska systematiken i och syftet med förordning nr 44/2001 beaktas.
- 34 Vad för det första gäller förordningens systematik, föreskrivs i artikel 24 första meningen en regel om behörighet på grund av att svaranden gått i svaromål som gäller alla tvister där domstolens behörighet inte följer av andra bestämmelser i förordningen. Denna bestämmelse är även tillämplig i de fall talan har väckts i strid med förordningens bestämmelser och innebär att den omständigheten att svaranden går i svaromål kan anses som ett tyst godkännande av domstolens behörighet och därmed som prorogation till förmån för den domstolen (dom av den 20 maj 2010 i mål C-111/09, ČPP Vienna Insurance Group, REU 2010, s. I-4545, punkt 21).
- 35 I artikel 24 andra meningen i förordning nr 44/2001 föreskrivs undantag till denna huvudregel. Denna bestämmelse innebär att det inte föreligger något tyst prorogationsavtal vad avser den ifrågavarande domstolens behörighet om svaranden gör en foruminvändning och därigenom uttrycker sin avsikt att inte godkänna domstolens behörighet eller om det handlar om tvister som omfattas av reglerna om exklusiv behörighet i artikel 22 i denna förordning (domen i det ovannämnda målet ČPP Vienna Insurance Group, punkt 22).
- 36 Domstolen har slagit fast att det följer av syftet med artikel 18 i Brysselkonventionen, som i allt väsentligt är identisk med artikel 24 i förordning nr 44/2001, att ett bestridande av behörigheten, om det inte föregår avgivandet av svaromål, i vart fall inte kan ske efter det att det gjorts ett ställningstagande som enligt den nationella processrätten är att betrakta som det första svaromålet vid den domstol vid vilken talan väckts (dom av den 24 juni 1981 i mål 150/80, Elefant Schuh, REG 1981, s. 1671, punkt 16, och av den 13 juni 2013 i mål C-144/12, Goldbet Sportwetten, punkt 37).
- 37 Domstolen har vidare konstaterat att artikel 18 i Brysselkonventionen även gäller i ett fall då svaranden framställer yrkanden såväl avseende rättens behörighet som i sak. En behörighetsinvändning kan dock bara få den verkan som artikel 18 ger den om det klart framgår för käranden och för rätten redan när svaranden först går i svaromål att denne invänder mot rättens behörighet (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Elefant Schuh, punkterna 14 och 15).

- 38 Av detta följer att det system som införts genom förordning nr 44/2001, som framgår av artiklarna 24 och 27, har utformats för att förhindra att mål i andra domstolar än den vid vilken talan först väckts får vila längre än nödvändigt när behörigheten för den första domstolen i praktiken inte längre kan bestridas, såsom erinras om i punkt 36 ovan.
- 39 Någon sådan risk föreligger dock inte när, som i det nationella målet, den domstol vid vilken talan först väckts inte ex officio befunnit sig obehörig och ingen av parterna invänt mot rättens behörighet före eller senast vid den tidpunkt då det gjorts ett ställningstagande som enligt den nationella processrätten är att betrakta som det första svaromålet.
- 40 Vad för det andra gäller själva syftet med förordning nr 44/2001, framgår det av skäl 15 att ett av syftena är att minimera möjligheten för samtidiga förfaranden och se till att oförenliga domar inte meddelas när flera domstolar är behöriga att pröva samma tvist. Det är därför som unionslagstiftaren har sökt upprätta klara och effektiva regler för att avgöra frågor om litispensens. Av detta följer att för att uppnå dessa syften ska artikel 27 i förordningen tolkas brett (domen i det ovannämnda målet Overseas Union Insurance m.fl., punkt 16).
- 41 Om artikel 27.2 i förordningen tolkades så, att den domstol vid vilken talan först väckts underförstått eller uttryckligen måste ha konstaterat sig vara behörig i ett lagakraftvunnet beslut för att det ska anses fastställt att den är behörig i den mening som avses i den bestämmelsen – något som skulle öka risken för parallella processer – skulle det förta all verkan av förordningens bestämmelser för att lösa situationer med litispensens.
- 42 Som framgår av Paul Jenards rapport om Brysselkonventionen (EGT C 59, 1979, s. 1) och av domstolens praxis rörande artikel 21 i den konventionen – en bestämmelse som motsvarar artikel 27 i förordning nr 44/2001 – är syftet med litispensregeln även att undvika negativa behörighetskonflikter. Den infördes för att parterna inte ska behöva inleda en ny process exempelvis om den domstol vid vilken talan först väckts skulle förklara sig obehörig (se domen i det ovannämnda målet Overseas Union Insurance m.fl., punkt 22).
- 43 När den domstol vid vilken talan först väckts inte ex officio har förklarat sig obehörig och ingen behörighetsinvändning har gjorts där, kan det emellertid inte leda till någon negativ behörighetskonflikt om en domstol vid vilken talan väcks senare avvisar talan, eftersom den första domstolens behörighet inte längre kan ifrågasättas.
- 44 Det får alltså anses framgå av såväl systematiken i som syftet med förordning nr 44/2001 att det för att det ska anses fastställt att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, i den mening som avses i artikel 27.2 i förordning nr 44/2001, räcker att den domstolen inte ex officio förklarat sig obehörig och att ingen av parterna invänt mot rättens behörighet före eller senast vid den tidpunkt då det gjorts ett ställningstagande som enligt den nationella processrätten är att betrakta som det första svaromålet, detta förutsatt att den domstol vid vilken talan väckts senare inte är exklusivt behörig enligt förordningen.
- 45 Av vad som anförts följer att den hänskjutna frågan ska besvaras på följande sätt. Artikel 27.2 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att det – med förbehåll för att den domstol vid vilken talan väckts senare är exklusivt behörig enligt förordningen – ska anses fastställt att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, i den mening som avses i den bestämmelsen, när den domstolen inte ex officio förklarat sig obehörig och ingen av parterna invänt mot rättens behörighet före eller senast vid den tidpunkt då det gjorts ett ställningstagande som enligt den nationella processrätten är att betrakta som det första svaromålet.

Rättegångskostnader

- 46 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 27.2 i rådets förordning (EG) 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att det – med förbehåll för att den domstol vid vilken talan väckts senare är exklusivt behörig enligt förordningen – ska anses fastställt att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, i den mening som avses i den bestämmelsen, när den domstolen inte ex officio förklarar sig obehörig och ingen av parterna invänt mot rättens behörighet före eller senast vid den tidpunkt då det gjorts ett ställningstagande som enligt den nationella processrätten är att betrakta som det första svaromålet.

Underskrifter